

Vita Caroli

Vlastní životopis Karla IV.

Karel IV.

Václav se narodil **14. května roku 1316** českému králi Janu Lucemburskému a Elišce Přemyslovně. Záhy byl otcem poslán k francouzskému královskému dvoru ke svému strýci Karlu IV. Sličnému, jehož jméno přijal při biřmování. Díky tomu, že byl pověřen poměrně jako mladý hoch správou panství v Itálii, získal Karel vojenské a politické zkušenosti. Roku 1333 se vrátil do Čech a s titulem markrabího moravského se ujal jejich správy. V červenci roku 1346 byl zvolen králem římským a po otcově smrti v srpnu 1346 se stal králem českým. V lednu 1355 byl v Miláně korunován za krále Lombardie a v dubnu v Římě za císaře římského. Zemřel 29. listopadu 1378.

Literární činnost Karla IV.

Karl IV. byl významný politik a státník své doby. Jeho předpoklady pro literární činnost se vytvářely již v době chlapeckých let, v prostředí kulturně vyspělého francouzského dvora, kde nabyt požadovaného vzdělání. Karel především od historiografie požadoval, aby podala ideologické zdůvodnění jeho politiky a vysvětlila a obhájila jeho záměry a postupy nejen před příštími generacemi, ale hlavně před současníky. Přesvědčen o své sakrální povaze svěřené moci se podílel na vzniku několika právních, či moralizujících spisů. Zasloužil se tak o vznik: **Řádu korunování českého krále**, **Řádu požehnání královny**, **legendy o sv. Václavu** a filozofického spisu **Moralitales**. Pravděpodobně nejvýznamnější a nejrozšířenější středověkou literární památkou je jeho „*vlastní životopis*“ - **Vita Caroli**.

Vlastní životopis

Žánrové zařazení této památky je poněkud problematictější. Toto dílo může být považováno za **autobiografii panovníka**, sepsanou na základě deníkových záznamů, můžeme ale také říci, že se jedná o spis částečně naučný či filosofický. Vita Caroli může být chápána také jako tzv. **knížecí zrcadlo** (=traktát, který popisuje ideální vlastnosti mladého knížete před nástupem na trůn a podává tak ideál panovníka své doby). Dílo je **psáno středověkou latinou**, ale projevuje se zde i zájem o jazyk český.

Datace a autorství

Doba sepsání Karlovy autobiografie je dodnes předmětem historického bádání. Více či méně úvahy jednotlivých autorů kladou vznik díla do **období mezi léta 1346 a 1373**. (*František Palacký uvádí léta 1363-1366*) Stejně sporná je i otázka autorství¹. Nelze samozřejmě prokázat, zda Karel svůj životopis psal sám nebo jej diktoval písaři, většina názorů se spíše přiklání k druhé verzi, ale to však nemění nic na autorství, které je přisuzováno Karlu IV.

Obsah a struktura díla

Karel ve svém životopise vylíčil osudy svého mládí a proložil je náboženskými úvahami s řadou biblických citátů a moralizujícími výklady. Vycházel přitom z oficiálního církevního učení (*zvláště se opíral o Augustina*). Panovník v díle také radí svým nástupcům na dvojím trůnu (českém a římském), jak by se měl ctnostný panovník chovat. Karel o sobě píše jako o dobrém hospodáři a racionálně smýšlejícím politikovi a panovníkovi. Popisované **události zpravidla nejsou datovány**, pokud jsou, tak většinou jen denním datem, přesně je pouze určeno datum Karlova narození, kterým kniha začíná. Dochází zde k prolínání osobních zážitků s veřejným působením a náboženských a morálních úvah. Panovník popisuje mládí v cizině, pobyt v Čechách a své cesty do zahraničí. V druhé části se jedná o

¹ Určování autorství středověkých spisů je často velmi obtížné a značně problematické z mnoha důvodů, především však proto, že autorství samo nehrálo ve středověku tak významnou úlohu jako v době moderní.

pouhý popis historických událostí, celé dílo je zakončeno korunovací Karla na římského krále roku 1346.

Životopis je **rozdělen na dvě části** a členěn na **dvacet kapitol**. Autorem prvních čtrnácti kapitol (*zakončených rokem 1340*) je sám Karel a zbylých šest (*začínajících rokem 1344 a končících Karlovou volbou za římsko-německého krále roku 1346*) bylo později **dopsáno neznámým autorem**. O tom, že autor posledních šesti kapitol byl odlišný od původního autora, není pochyb. Tato část je psána ve třetí osobě, zatímco prvních čtrnáct kapitol v osobě první. Zde autor prokázal větší znalost latiny než císař a jeho část značně převyšuje i po stylistické stránce. Druhá část je mnohem více psána jako kronika, ale i tak se snaží vyzdvihovat Karla jako dobrého panovníka. Kdy byl text doplněn je opět předmětem dohadů.

Překlad

Již ve středověku byly pořízeny dva překlady této autobiografie do češtiny. První překlad byl poněkud volnější a byl přeložen záhy po sepsání autobiografie, tedy ještě za Karlova života nebo krátce po jeho smrti. V 15. století byl poté pořízen přesnější a doslovnější překlad. Karlův životopis byl také přeložen do němčiny.

Edice

Vita Caroli je dostupná také v elektronické podobě v edici FRB, na stránkách centra mediévistických studií.

- Život císaře Karla IV. FRB III. Ed. Josef Emler. Praha 1882, s. 325-417
https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=1107&page=325&action_button.x=0&action_button.y=0

Význam

Právě ryze ideologická rovina činí z Karlova vlastního životopisu dílo mimořádně závažné, jenž nám jasněji ukazuje podstatné rozdíly mezi strohou mocenskopolitickou stránkou panovníkova života a ideálním typem křesťanského vládce, za něhož měl být v očích svých potomků na trůně považován.

Literatura

BLÁHOVÁ, Marie: Kroniky doby Karla IV. Praha 1989.

NECHUTOVÁ, Jana: Latinská literatura českého středověku do roku 1400. Praha 2000.

PAVEL, Jakub: Vlastní životopis Karla IV. Praha 1940.

SPĚVÁČEK, Jiří: Karel IV. Život a dílo (1316-1378). Praha 1979.